

καί Βυζαντινόν δίκαιον, οὐδέ σκέψις δ' ἐγένετο ὅπως παύσωσιν ἐφεξῆς οὕτω ρυθμιζόμεναι...

... Ἀλλά καί ἕτερον παρεμβάλλεται πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτοῦ κώλυμα. Πᾶς νόμος, καί δὴ ἀστικός νόμος, ὅπως τύχη ὀρθῆς ἐφαρμογῆς, χρήζει πρὸ παντός συστηματικῆς καί ἐπιστημονικῆς ἐρμηνείας· ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ ἐρμηνευταὶ εὗρεθῆσαν πρὸ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν, ἅς μόνον ἡ προϊοῦσα ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις θέλει ἐξαφανίσει· καί θα παρέλθωσιν ἴσως δεκάδες ἐτῶν καί πολλαὶ θ' ἀναπτυχθῶσι θεωρίαι καί διάφορα θά γραφῶσι συστήματα, μέχρις οὗ ἐκλίπωσιν αἱ δυσχερεῖαι αὗται. Πῶς ἔσται λοιπὸν δυνατόν νά παραδοθῇ εἰς τὸν νομικὸν τῆς Κρήτης κόσμον πρὸς ἐφαρμογὴν ἀστική νομοθεσία, ἣς οὔτε πλήρης ἐρμηνεία ἐγένετο ἔτι οὔτε πολυχρόνιος ἐφαρμογή, ὥστε πλουσία νά καταρτισθῇ νομολογία, ὅταν μάλιστα δέν εἶναι πολλοὶ οἱ κατέχοντες τὴν γλῶσσαν ἐν ἣ πρωτοτύπως ἐγράφη καί ἐν ἣ ἐρμηνεύεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων καί τῶν δικαστηρίων; Μέγα ἄλλως μέρος τοῦ Γερμανικοῦ κώδικος, τὸ ἐμπράγματον δίκαιον, εἶναι οὕτω διεσκευασμένον καί ἐπὶ τοιούτων στηρίζεται βάσεων, ὥστε ἀπολύτως ἀποκλείεται πᾶσα σκέψις περὶ εἰσαγωγῆς αὐτοῦ ἐν Κρήτῃ, ἀφοῦ μάλιστα ἰσχύει ἤδη ἐν ταύτῃ σύστημα μεταγραφῆς καί ὑποθηκῶν ὁμοιον πρὸς τὸ Ἑλληνικόν, ἥτοι ὅλως διάφορον τοῦ γερμανικοῦ, καί οὐ μόνον εἶναι ἀδύνατον νά μεταβληθῇ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦναντίον πρὸς αὐτὸ δέον χάριν τῆς ἐνότητος τοῦ ὅλου συστήματος νά προσαρμοσθῶσι καί τὰ λοιπὰ τοῦ ἐμπραγματου δικαίου τμήματα. Διὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους τοῦ Γερμανικοῦ κώδικος ὡς συνόλου δέν ἠδύνατο ἡ Ἐπιτροπεία ν' ἀποδεχθῇ τὴν ἐν Κρήτῃ εἰσαγωγὴν. Ἐκρινεν ὁμως ὅτι ὤφειλε νά παραλάβῃ ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι καλὸν καί χρήσιμον καί κυρίως ἐν πλείστοις ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀκριβολόγον καί ἀληθῶς ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διατύπωσιν.

Τὸ Ἑλληνικὸν νομοσχέδιον τοῦ ἔτους 1874, συνταχθέν ὑπὸ τῶν ἀρίστων νομομαθῶν, οὓς παρήγαγεν ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, εἶναι ἀναμφερῶς ἐργον καί μελέτης καί πείρας πεφωτισμένης· ὅσας καί ἂν ὑποτεθῇ ἔχον ἀτελείας, ἀπαραιτήτους βεβαίως, δι' ἣν ἐποχὴν συνετάχθη, ἔχει ὁμως τὸ μέγα πλεονέκτημα, ὅτι ἐνέχει Ἑλληνικὸν χαρακτήρα καί βεβαίως ἐλληνικώτερον τούτου ἀστικὸν νομοθέτημα δέν εἶναι δυνατόν νά εὗρεθῇ. Εἰσαγόμενον λοιπὸν εἰς τὴν Κρήτην, δέν θέλει φανῇ ξένον καί ὀθνεῖον· ἡ ἐρμηνεία καί ἡ ἐφαρμογή αὐτοῦ δέν θά προσκρούσῃ πρὸ δυσχερειῶν ἀνυπερβλήτων, διότι πολύτιμον βοήθημα ἔσονται τῶν Γάλλων καί Ἰταλῶν ἐρμηνευτῶν τὰ συγγράμματα, ἡ δασιλὴς νομολογία τῶν δικαστηρίων τῶν δύο τούτων κρατῶν καί ἡ ἐλληνικὴ ἔτι φιλολογία. Κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ὡς βάσις ἐτέθησαν κυρίως οἱ κώδικες τῆς Γαλλίας καί τῆς Ἰταλίας, πολλαὶ διατάξεις τῶν ὁποίων διεσκευάσθησαν κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν ἐρμηνευσάντων αὐτοὺς συγγραφέων· συνεβιβάσθη δέ τὸ ὅλον πρὸς τὴν σύγχρονον ἐν Ἑλλάδι περὶ δικαίου συνείδησιν καί προσηρμόσθη πρὸς τὴν ὅλην ἐλληνικὴν νομοθεσίαν· ἀλλὰ καί πρὸς τὴν ἰσχύουσαν ἐν Κρήτῃ νομοθεσίαν ἡ προσαρμογή αὐτοῦ δέν εἶναι λίαν δυσχερὴς, διότι καί ὁ νόμος περὶ μεταγραφῶν καί ὑποθηκῶν καί ὁ νόμος περὶ ἐπιτροπείας καί κηδεμονίας καί ἄλλοι νόμοι ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ συνετάχθησαν, καί τὸ οἰκογενειακόν ἔτι καί κληρονομικὸν δίκαιον τῶν Βυζαντινῶν, τὸ ἐν Κρήτῃ ἰσχύον, ἄνευ πολλῶν ἀτόπων δύναται μετ' αὐτοῦ νά συμπολιτεύηται ...»

1144

1898-1912. Νόμοι καὶ νομοθετικά διατάγματα τῆς περιόδου τῆς Κρητικῆς Πολιτείας. Προκηρύξεις, ψηφίσματα, ἐγκύκλιοι καὶ λοιπὰ ἐγγράφα

Κρητών κατά την επανάσταση του Θερίσσου (1905). Προκηρύξεις, δημοψηφίσματα, ψηφίσματα συνελεύσεων Κρητών, νομοθετικά κείμενα και λοιπά έγγραφα της περιόδου του Ενωτικού Κινήματος του 1908 και του επαναστατικού Κινήματος του 1911. Κρήτη.

Σ. Παπαμανουσάκης (έπιμ.), «Κρητικός Κώδιξ ΙΙΙ. Περίοδος Γ': Κρητική Πολιτεία (1898-1912). Μέρος δεύτερο», *Τάλως* 6/1-4 (1996), σ. 337-2112.

1145

1899. «Σύνταγμα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας». Συνταγματικό κείμενο με το οποίο καθιερώνεται αυτόνομο πολιτειακό καθεστώς στην Κρήτη (άρθρα 114). Αρχικά ψηφίσθηκε από την Εθνοσυνέλευση των Κρητών (συνεδρία της 4/3/1899), στη συνέχεια δε τροποποιήθηκε, ως προς τα άρθρα 10 και 35 από το Συμβούλιο των Πρεσβευτών στη Ρώμη. Το τελικό κείμενο ψηφίσθηκε την 14/4/1899 και δημοσιεύθηκε την 16/4/1899. Κρήτη, Ρώμη.

Κυριακόπουλος, *Συντάγματα. Μέρος τέταρτο. Κρήτη. Θ'. «Σύνταγμα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας»*, σ. 809-825 (= Σ. Παπαμανουσάκης (έπιμ.), «Κρητικός Κώδιξ ΙΙΙ. Περίοδος Γ': Κρητική Πολιτεία (1898-1912). Μέρος πρώτο», *Τάλως* 5/1 (1995), σ. 213-228 αριθ. 381).

«Θ'

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ (1899).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἄρθρον 1. Ἡ νῆσος Κρήτη μετὰ τῶν παρακειμένων νησιδίων ἀποτελεῖ ἐντελῶς Ἀυτόνομον Πολιτείαν, κατὰ τοὺς ἀποφασισθέντας ὑπὸ τῶν τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων ὅρους.

Ἄρθρον 2. Τὸ ἔδαφος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας εἶνε ἀναπαλλοτρίωτον, οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ σύστασις δουλείας ἐπ' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 3. Ἡ ἄμυνα τῆς χώρας καὶ ἡ τήρησις τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἀνατίθεται εἰς σῶμα ἐγγχωρίου πολιτοφυλακῆς καὶ χωροφυλακῆς.

Ἡ ἐν τῇ πολιτοφυλακῇ ὑπηρεσία εἶνε ὑποχρεωτική.

Ἄρθρον 4. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν στρατῶν τῆς παρούσης κατοχῆς, ξένος στρατὸς δὲν δύναται νὰ σταθμεύσῃ ἐπὶ τοῦ Κρητικοῦ ἐδάφους, οὐδὲ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ, ἄνευ πρὸς τοῦτο νόμου.

Ἄρθρον 5. Ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας εἶνε ἡ Ἑλληνική.

Ἄρθρον 6. Τῆς Κρητικῆς ἰθαγενείας ἀπολαύουσι:

α) οἱ ἐν Κρήτῃ γεννηθέντες καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ ἀποκατεστημένοι πρὸ τῆς 1^{ης} Ἰανουαρίου 1897, ἐὰν ὁ ἕτερος τοῦλάχιστον τῶν γονέων αὐτῶν ἦτο Κρῆς·

